

**LEPTODON SMITHII NA 116 JAAR IN NEDERLAND
TERUGGEVONDEN**

(en een paar andere vondsten in een Texels vlierbos)

door Eddy Weeda

*"Men tuimelt wel en wonden krijgt
men dikwijls, dicht' en diepe ..."*

Deze versregels van Guido Gezelle geven aardig weer hoe ik me op 20 maart 1989 door een strook vlierbos langs de Buitenmuy op Texel bewoog. Pootje gehaakt door braamranken, onder laag overhangende vliertakken door kruipend, steeds groener getint door *Protococcus*, steeds natter en kouder door een almaar voortdruilende regen ... Was het een wonder dat ik dacht een of ander levermosje te zien en zonder verder nadenken een stukje ter determinatie meenam ? Nadere inspectie thuis leidde niet tot een schok van herkenning, en het geval werd aan Dries Touw uitbesteed. Dat leverde me eerst een berisping op (hoe had ik ooit een bladmos voor een levermos kunnen aanzien...) en vervolgens een uitbundige felicitatie. Slakkehuismos (*Leptodon smithii*) was na 116 jaar in Nederland teruggevonden! In de nieuwe Bladmosflora zou de - inmiddels onherroepelijke - mededeling komen te staan dat het "uiterst onwaarschijnlijk" is dat *Leptodon* nog bij ons voorkomt (Touw, 1989). Het duurde dus wel even voordat Dries en ik van de schok van de uiterst onwaarschijnlijke vondst bekomen waren...

Nog wat feitelijke informatie: *Leptodon smithii* is een mediterraan-atlantisch bladmos, dat als epifyt op diverse loofbomen wordt aangetroffen. Noordwaarts bereikt de soort de zuidelijke helft van de Britse eilanden, maar aan de kant van het continent reikt het gesloten areaal niet noordelijker dan de Seine, met de duinstreek bij Boulogne als opmerkelijke voorpost. In

de 19de eeuw is *Leptodon* bij Wassenaar en 's-Gravenhage gevonden, voor het laatst in 1873 (Touw, 1989).

Op Texel (9.13.45/55) maakt het mos deel uit van de welige, zo'n 20 mossorten tellende epifytengroei in een strook vlierbos op een oosthelling. In de ondergroei overheerst Dagkoekoeksbloem (*Silene dioica*), iets wat ik elders in zeereep-vlierbos maar zelden heb waargenomen (op één plek in een bosstrook bij Zandvoort); ik denk dat het als een aanwijzing van relatief oud vlierbos is op te vatten. Daarvoor pleit ook het voorkomen van een tweede bijzondere epifyt, namelijk Glad kringmos (*Neckera complanata*), dat hier op een schaduwrijk stamstuk van één vlierstruik staat. Deze soort was nog niet elders in Nederland op *Sambucus nigra* aangetroffen. Intussen bleek Gerard Dirkse me met het vinden van *Neckera* bij de Buitenmuy vóór te zijn geweest. Is deze soort zich in Noordwest-Nederland aan het uitbreiden? De eerste vondst in deze hoek van het land dateert van 1979: Kooibos bij Callantsoog (Hovenkamp & Kruijsen, 1981). In 1988 trof ik haar aan op (slechts) één van de vele essestobben in het Krengebos bij Castricum; kennelijk een prima stobbe voor Neckeraceae, want er stonden ook *Thamnobryum* en *Homalia*.

De laatste bijzonderheid van het vlierbos aan de Buitenmuy die ik hier wil noemen, betreft *Zygodon viridissimus* met kapsels. Fertiele plukjes *Iepemos* werden op verscheidene vlierstruiken gevonden. Dit is de tweede maal dat ik in zeereep-vlierbos kapselende *Zygodon* aantrof; eind 1987 zag ik hetzelfde bij Noordwijk. Tot voor kort waren geen 20ste-eeuwse vondsten van fertiele *Zygodon* uit Nederland bekend (Vogelpoel, 1976; Rubers, 1989). Het is op zijn minst verleidelijk, de kapselvorming in de zeereep in verband te brengen met de relatief hoge luchtzuiverheid, zo vlak aan zee.

Literatuur:

- Hovenkamp, P. & B. Kruijsen, 1981. De bryologische excursie naar Wieringen. *Buxbaumiella* 11: 58-69.
- Rubers, W.V., 1989. *Zygodon*, in A. Touw & W.V. Rubers, De Nederlandse bladmossen. Flora en verspreidingsatlas van de Nederlandse Musci (m.u.v. *Sphagnum*): 324-327. Nat. Bibl. KNNV 50.
- Touw, A., 1989. *Leptodon*, in A. Touw & W.V. Rubers (zie vorige): 356.
- Vogelpoel, D.A.J., 1976. Het geslacht *Zygodon* Hook. & Tayl. in Nederland. *Lindbergia* 3: 332-335.

Summary:

Some interesting finds in a *Sambucus nigra* thicket on the Wadden island of Texel are communicated. *Leptodon smithii* was recorded after 116 years of absence from the Netherlands. *Neckera complanata* occurring on *Sambucus* is something not known from other parts of the country. This moss seems to spread in the north-western part of the Netherlands in the last ten years. *Zygodon viridissimus* was recorded in fertile state, which is very uncommon in this country in the present century; in 1987 fertile *Zygodon* had likewise been found on *Sambucus* near Noordwijk (prov. of Zuid-Holland).